

<https://doi.org/10.62837/2024.8.208>

**MAHMUDOVA ŞƏFAQƏT ABDULLA QIZI
ADU**

Filologiya elmləri doktoru, dosent

ARTİKL DEYKTİK ELEMENT KİMİ

Açar sözlər: artıkl, deysis, deyktik sözlər, kontekst, konseptual kateqoriya

Key words: article, deixis, deictic words, context, conceptual category

Ключевые слова: статья, дейксис, дейктические слова, контекст, концептуальная категория.

İngilis dilində artıkl, mənası və istifadəsi linqvistik bir şəxsiyyət tərəfindən ətraf aləmin subyektiv qavrayışının xüsusiyyətlərini əks etdirən bir sıra ən vacib konseptual kateqoriyaların nitqdə aktuallaşması ilə əlaqəli olan, müəyyən bir dil cəmiyyətinə mənsub olan deyktik sözlərə aiddir [2, s. 94] Məlum olduğu kimi, ümumi və fərdin konseptual kateqoriyası, müəyyən və qeyri-müəyyənliyin konseptual kateqoriyası, unikalıq kateqoriyasın və s. bu məqamda şərtidir [13, s. 101]. İfadə edilən mənaların bu müxtəlifliyi artıqlın və onun kateqoriyalı formalarının istifadəsində müəyyən mürəkkəbliyə yaradır ki, bunların arasında XX əsrin ən məşhur ingilisləri tərəfindən onun əksinə olaraq artıqlın mənalı olmaması kimi təsvir edilən bir forma meydana çıxdı. [4, s. 112].

İngilis dilində sıfır artıqlın görünüşü məqalələrlə əlaqəli bütün ən vacib mənaların ifadəsinə düzəlişlər etdi. Lakin o, ən çox ümumi və fərdi anlayışlara təsir etdi. Məlum olduğu kimi, ümumi və fərdin konseptual kateqoriyası istənilən dil yaradıcılığının ən mühüm kateqoriyasıdır. O, hər hansı bir mədəniyyətin nümayəndələri tərəfindən həyata keçirilən dünyanın şifahi təsnifatının əsasını təşkil edir və obyektin, hərəkətin, atributun mücərrəd fikrini və bu obyektin, hərəkətin konkret (tək) qeydini ayırd etməyə imkan verir.[3, s. 112].

Təkcə təfəkkür və onunla bağlı linqvistik yaradıcılıq ümumi və fərdin kateqoriyalarının dialektikası üzərində qurulmur. Şifahi ünsiyyət prosesində həm ümumiləşdirilmiş linqvistik mənanın fərdi təzahürlərini, həm də onların ümumiləşdirilmiş fikrini qeyd etməyə daimi ehtiyac var [40, s. 38]. Bu ona görə baş verir ki, linqvistik ünsiyyət zamanı ünsiyyət prosesinin iki iştirakçısı tərəfindən şəxsi və sosial təcrübə kimi əldə edilən dünya haqqında fərdi fikirlərin birləşməsi baş verir [6, s. 116].

Ətraf aləmin fərdi öyrənilməsi və idrakı prosesində bir insan sosial varlıq kimi ünsiyyət quraraq, öz xüsusi təcrübəsini (dünyanın sadələvh mənzərəsi) müəyyən bir

dildə danışan digər insanların təcrübəsi ilə əlaqələndirməyi öyrənir, kateqoriyalara ayırır və ətraf aləmi öz mədəniyyətlərinin mental və linqvistik qanunlarına uyğun adlandırır [8, s. 22]. Başqa sözlə desək, o, həmsöhbət tərəfindən başa düşülmək üçün öz mədəniyyətinin və dilinin təkcə simvolik deyil, həm də konseptual kodunu izləyir, ümumi və mədəni anlayışın mədəni-tarixi şərtləndirilmiş semantikasi çərçivəsində öz mesajını fiziki və əqli dünyanın obyektlərinə münasibətdə qurur, onların fərdiliyinə və ya ümumiləşdirilmiş təsvirinə işarə edir. İstənilən dildə nominasiya aktı bir obyektə və ya hadisəyə ad verməklə, həmişə fiziki və ya psixi dünyanın vahid obyektinin ümumiləşdirilməsi ilə bağlıdır. Natiq onu adlandırmaqla bu obyektlərin ayrı-ayrı təzahür və xüsusiyyətlərindən mücərrəd çıxararaq, onun mədəniyyəti kontekstində əsas xüsusiyyətin nə olduğunu göstərərək, nominasiya edir. Beləliklə, ümumi haqqında bilik, verilmiş linqvistik birlik tərəfindən dünyanın xüsusi mədəni spesifik, milli müəyyən edilmiş qavrayış kimi linqvistik mənada təsbit edilən fərd vasitəsilə baş verir [5, s.4]. Nitqdə bir obyekt və ya obyekt haqqında ümumi bir fikir həyata keçirərkən, ümumi artikl tez-tez roman və german dillərindəki vahid nümayəndəsi vasitəsilə oxşar obyektlərin bütün sinfini təyin etmək üçün istifadə olunur [9, s.19]. Bu, müəyyən artiklin xüsusi nümayişedici mənasıdır, burada istinad tək bir obyektə deyil, oxşar obyektlərin bütün sinfinə edilir. Müəyyən artiklin bu cür istifadəsi kontekstlə məhdudlaşır və yalnız oxşar obyektlərin və ya hadisələrin iki sinfi arasında ziddiyyət haqqında aydın təsəvvür olduqda mümkündür. Bu vəziyyətdə, bu dillərə xas olan və müəyyən artiklin xüsusi deyətik istifadəsi ilə təmin olunan bir növ linqvistik universal haqqında danışmaq olar (Pələng vəhşi heyvandır). Artiklsız dillərdə bu, ifadəsi xüsusi sintaktik konstruksiya ilə əlaqəli olan məntiqi universaldır (Pələng yırtıcı heyvandır). Ümumiləşdirilmiş mənanın fərd vasitəsilə ifadəsini qeyri-müəyyən artikl vasitəsilə ayrıca obyektə göstərməklə də ifadə etmək olar, çünki fərdi hər şey ümuminin bir hissəsidir: *It is dangerous to meet a tiger - Pələnglə qarşılaşmaq təhlükəlidir* [10, s. 79].

İngilis dilində artikl kateqoriyası əvvəlcə nitqdə nominativ vahidləri - isimləri əlavə olaraq müəyyən etmək və vurğulamaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Tarixən, məlum olduğu kimi, bu, qədim ingilis dilində Hind-Avropa və ümumi german ənənələrinə uyğun olaraq isimləri ayrı-ayrılıqda ayırmaq üçün istifadə edilən cinsin, sayın və halın nominativ kateqoriyalarının formal ifadəsinin zəifləməsi ilə əlaqələndirilirdi. Cins və say kateqoriyasını da ifadə edən hal sonlarının kiçilməsi, qrammatik mənaların analitik ifadə üsuluna keçməsi xüsusi deyətik funksiyalı sözlərin - artikllərin ismin nominativ qrupuna daxil edilməsinə səbəb olmuşdur [1, s. 116]. Əvvəlcə iki fərqli söz isim göstəriciləri kateqoriyasına düşdü - zəif işarə əvəzliyi ki (the) və rəqəm bir (an, a) - bir. Hər iki söz əhəmiyyətli sözlərə aiddir və

İngilis dilindən itməmişdir, baxmayaraq ki, digər qohum və yaxın qohum dillərdən fərqli olaraq, orijinal sözlərlə üst-üstə düşməyən səs və hərf dizaynını əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişlər. İki müxtəlif mənalı sözün – işarə əvəzliyi və rəqəmin - isimləri göstərən və onların nominativ kateqoriyalarını formal olaraq ifadə edən deyktik funksiya sözləri kimi istifadə olunmağa başlaması ingilis dilində ismin nitqdə formal göstəricisinə dəqiq ehtiyac olduğunu göstərir. Təəccüblü deyil ki, itmiş sonluqlardan fərqli olaraq nitqdə müsbət iştirak edən müəyyən və qeyri-müəyyən artikllər sözün nominativ xarakterinin markerləri kimi qəbul olunmağa başlamış və hətta digər nitq hissələrini isimlərə çevirmək funksiyasını da almışlar. [8, s. 121]. Bir ismin göstəricisi kimi müsbət artikllərin funksiyası müasir ingilis dilində sıfır artiklin görünməsinə baxmayaraq, artiklin olmaması müəyyən bir məna qazandıqda və eyni zamanda leksik vahidin nominativ təbiəti inkar etmədikdə hələ də qorunur. Eyni zamanda, artiklin sıfır istifadəsi ismin göstəricisi kimi müsbət artikllərin nominativ funksiyası ilə ziddiyyət təşkil edir, çünki sözün nominativ xarakteri bu halda yalnız kontekst, sözün bir sözdəki funksiyası ilə müəyyən edilir, cümlə və ya başqa nominativ təyinedicinin olması - ön söz, sifət və ya sahib əvəzliyi. Bu halda mətndə ismin formal ifadəsi son dərəcə zəifləmiş görünür ki, bu da mətnin sadələşdirilmiş, formal qavranılmasında çətinliklər yaradır, mətnin dərin semantik təhlilini tələb edir.

Yuxarıda deyilənlərdən belə nəticə çıxır ki, ingilis dilində ümumi və fərdin konseptual kateqoriyası öz formal ifadəsini artikl kateqoriyası vasitəsilə alır. Obyekt və ya anlayışın ümumiləşdirilmiş təyini, digər hind-Avropa dillərində olduğu kimi, bu dildə də tək sözdən və kontekstin leksik mənası ilə deyil, həm də deyktik funksiyalı sözlər sistemi – iki müsbət artikl və onların xüsusi işarənin olmaması - sıfır artikllə müəyyənləşir. Tək isimdən və cəm artikldən əvvəl *the* və *a* müsbət artikllərinin əhəmiyyətli dərəcədə olmamasının geniş yayılması, məsələn, alman və ya fransız dillərindən fərqli olaraq ingilis dilində tamamilə unikal xarakter daşıyır. İstifadə edilməməsi hallarının nümunələri kifayət qədər geniş şəkildə məlumdur və digər dillərdə olduğu kimi çox deyil. Bunlara aşağıdakılar daxildir: artikllərdən istifadənin mühüm semantik yük daşdığı bədii əsərlərin adlarından fərqli olaraq, qəzet başlıqlarında artikllərdən istifadə edilməməsi (artikllərin sözdə stilistik buraxılması). Məsələn, Müstəqil (www.independent.co.uk) informasiya resursunun məqalələrinin başlıqlarında çoxlu sayda müsbət artikllərin buraxılması halları var ki, onlar bu kontekstlərdə mənasına görə asanlıqla bərpa oluna bilər: *Discover what made Hawking the world's most famous scientist; (the) __proposal to end University holidays failed because the __ pension proposal was rejected; (a, the) Russian media accuses __UK of interfering in __ presidential elections. (the,the) Compare this design of English information resource titles with the title of Daniel Defoe's*

fiction The Journal of the Year of the Plague. London.-Kəşf et ki, Hokinqi dünyanın ən məşhur alimi etdi; (the) __Universitet təillərini dayandırmaq üçün təklif uğursuz oldu, çünki __pensiya təklifi rədd edildi; (a, the) Rusiya mediası __Böyük Britaniyanı __prezident seçkilərinə müdaxilə etməkdə ittiham edir. (the,the) İngilis informasiya resurslarının başlıqlarının bu dizaynını Daniel Defonun “Taun ilinin jurnalı adlı bədii əsərinin adı ilə müqayisə edin. London.

Bura həm də müsbət artikllərin tərtib edilməsini tələb edən xüsusi sintaktik konstruksiyalar daxil edilməlidir. Bu zaman artikllərdən istifadə olunmaması üslubi yox, sintaktik şəkildə diktə edilir. Bununla belə, qəzet başlıqlarında olduğu kimi, artikllər nəzərdə tutulur və müəyyən kontekstlərdə bərpa oluna bilər. Məsələn, Hewaselected__ President of the USA, burada Prezident sözündən əvvəl artiklin istifadə edilməməsi sintaktik olaraq qadağandır. Buraya qoşa konstruksiyalar da daxildir: _ ata və _ oğul, _ penand__mürəkkəb, __cavan__ köhnə, burada qadağa sintaktik cəhətdən də şərtlənir və deyim mənəmun-niyyəti dəyişdikdə artikllərdən istifadə də mümkündür [3, s. 31].

Sıfır artiklin istifadəsi üslubi və ya sintaktik məhdudiyətlərdən azad olduqda, onun işləməsi ingilisdilli cəmiyyətə xas olan dünyanın linqvistik mənzərəsinə uyğun olaraq ümumi və fərdin konseptual kateqoriyasının ifadəsi ilə birbaşa bağlıdır. [5, s. 113].

Sıfır artiklin iki müsbət artiklə qarşı qoyulması vasitəsilə ümumi və tək anlayışlarının həyata keçirilməsi müasir ingilis dilində praktiki olaraq bütün nominativ sahəyə təsir göstərir. Üstəlik, ingilis dili inkişaf etdikcə, yeni anlayışların və onları ifadə edən leksik vahidlərin meydana çıxması, yeni mənaların yaranması və əvvəlki mənaların yenidən nəzərdən keçirilməsi, getdikcə daha çox yeni sözləri əhatə edərək, sıfır artiklinin əhatə dairəsini və onların mənalarını demək olar ki, sonsuz dərəcədə genişləndirməyə meyillidir.. Bunu Böyük Oksford Lüğətinin illüstrativ materialında qeyd olunan *fruit-meyvə* sözünün ümumi mənasının tarixi inkişafı nümunəsi ilə göstərmək olar. Yeni İngiltərə dövründə bu sözün ümumi mənası yalnız müəyyən artikli olan tək forma ilə təmsil olunurdu: *Theberries, whichisthefruit, areredde* (1577). Meyvəyə əlavə etmək üçün ağacdan budaqlar götürürük (1706) [14, s. 237]. Müasir ingilis dilində meyvə sözünün bu şəkildə istifadəsi sıfır artikli ilə rəsmiləşir, bunu Longman lüğətlərinin illüstrativ materialı sübut edir: *_ fresh fruit and vegetable-təzə meyvə və tərəvəz. Apple-Alma, Orange-portağal və Banana-banan_meyvə*[12,s. 304]. İngilis dilində dünyanın şifahi təsnifatının əsasını təşkil edən obyektlərin və anlayışların adlandırılmasına xüsusi yanaşmanın başqa bir nümunəsi və bu təsnifatın nəticələrini ifadə etməkdə artikllərin rolu yemək və ya içkiləri bildirən sözlər ola bilər. Məlumdur ki, ingilis dilində danışan insanlar üçün

maddələr bildirən isimlər hər hansı bir şəkildə dəqiqləşdirilməsi çətin olan bir şeydir.

Buna görə də, hansı içki haqqında danışdığımızı göstərmək lazım olduqda, yəni ümumiləşmiş vahid mənə ifadə etmək üçün - təsnifat mənası qeyri-müəyyən artiklin yerinə sıfır artikli işlənir: *Coffee or tea? - Tea, please. Qəhvə yoxsa çay? - Çay, zəhmət olmasa.* Bu istifadə faktiki olaraq lüğət girişində maddəni bildirən sözün istifadəsinə bərabərdir, burada konkret kontekstlə bağlı deyil, yalnız ümumiləşdirilmiş formada leksik vahidin mənasını heç bir kəmiyyət spesifikasiyası bağlanmadan çatdırır. Müəyyən bir obyektin təklisini ifadə etmək üçün qeyri-müəyyən artiklin istifadəsi, məsələn, rusdilli auditoriya üçün *bir porsiya (stəkan) çay* adı mənasında da mümkündür və içkiləri ifadə edən bütün sözlərlə: *Give me a coffee (a tea)- Mənə bir kofe və ya çay verin(yəni bir fincan)* Burada a artikli fincan sözünə aiddir. Bu istifadə getdikcə daha çox yayılır, lakin bu, yalnız xüsusi bir diskursda baş verir - restoran və fast food restoranlarında ingilis dilindən istifadə edərkən, porsiyaların sayını göstərmək vacibdir.

Longman lüğətinin illüstrativ materialında göstəriləyi kimi *a tea* tək mənasının istifadəsi ingilislər üçün hələ də tamamilə fərqli mənada daha tanış və ənənəvidir - hadisə mənası: ictimai toplantı (dostlarla və ya tanışlarla görüş. bir fincan çay): *We went to tea the day before -Bir gün əvvəl çaya getmişdik.* Bunun əksinə olaraq digər dillərdə, məsələn, türk dillərində, bir çayın (*a tea*) tək istifadə edilməsi, adətən, ziyarətçilərə çayın verildiyi qızılla bəzədilmiş kiçik şüşə stəkanla güclü şəkildə əlaqələndirilir[60, s. 103].

Türk dilində danışanlar üçün, türk xalqlarından çay içmək adətlərini götürən ruslar üçün olduğu kimi, bu ismin hamıya məlum olan kəmiyyətə - stəkanlara görə fərqləndirməyə uyğun olaraq tək işlədilməsi ənənəvi haldır. Rus dilində çayın çoxlu porsiyalarını göstərən *çay* sözünü cəm şəklində də istifadə etmək də mümkündür, lakin o, idiomatik olaraq əlaqəlidir. Buna görə də, ingilis dilini öyrənən ruslar üçün ingiliscə çay sözü olan artikllərdən istifadə etmək çətinidir, burada kəmiyyət (*a tea*) ilə tək ifadəsi qeyri-adidir, baxmayaraq ki, çayın içki kimi anlayışı rusdillilərə yaxşı məlumdur. Yuxarıdakı nümunələrdən görüldüyü kimi, ruslar üçün çay sözünün istifadəsi digər adət və fikirlərlə əlaqələndirilir, yəni rus xalqının mədəniyyəti və tarixi ilə şərtlənir. Çay sözünün vahid mənada istifadəsi çay yetişdirmə texnologiyası ilə əlaqəli xüsusi ingilis dilində mümkündür və çayın bir növünü ifadə edə bilər: *Seylon dağlarında yetişən çay -a tea grown in the mountains of Ceylon*[3, s. 79]. Xüsusi (texniki) diskursda həm ingilis, həm də rus dillərində müxtəlif çay növlərini göstərmək üçün təsnifatın cəmindən istifadə etmək də mümkündür: İngilis dili. *herbal teas-bitki çayları, fruit teas -meyvə çayları, rus. травяные чаи -bitki çayları, meyvə çayları- фруктовые чаи.*

Sonda qeyd edirik ki, dünyanın şifahi təsnifatının əsasını təşkil edən ümumi və fərdin konseptual kateqoriyası müasir ingilis dilində öz linqvistik ifadəsini sıfır (ümumiləşdirici) artiklin iki müsbət artiklə qarşıdurması ilə almışdır. Müsbət artikllərin əhəmiyyətli dərəcədə yoxluğunun - sıfır artiklin görünüşü ingilis dilini bu konseptual kateqoriyanı dil vasitəsi ilə ifadə etmək baxımından unikal edir.

Xülasə

Mahmudova Şəfaqət Abdulla qızı

Artikl deyktik element kimi

Bu məqalə deyksinin əmələ gəlməsində artiklin deyktik element kimi rolundan bəhs edir. Məqalədə deyilir ki, ingilis dilində artikl kateqoriyası əvvəlcə nitqdə nominativ vahidləri - isimləri əlavə olaraq müəyyən etmək və vurğulamaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Tarixən, məlum olduğu kimi, bu, qədim ingilis dilində Hind-Avropa və ümumi german ənənələrinə uyğun olaraq isimləri ayrı-ayrılıqda ayırmaq üçün istifadə edilən cinsin, sayın və halın nominativ kateqoriyalarının formal ifadəsinin zəifləməsi ilə əlaqələndirilirdi. Cins və say kateqoriyasını da ifadə edən hal sonlarının kiçilməsi, qrammatik mənaların analitik ifadə üsuluna keçməsi xüsusi deyktik funksiyalı sözlərin - artikllərin ismin nominativ qrupuna daxil edilməsinə səbəb olmuşdur. İngilis dilində ümumi və fərdin konseptual kateqoriyası öz formal ifadəsini artikl kateqoriyası vasitəsilə alır. Obyekt və ya anlayışın ümumiləşdirilmiş təyini, digər hind-Avropa dillərində olduğu kimi, bu dildə də təkcə sözün və kontekstin leksik mənası ilə deyil, həm də deyktik funksiyalı sözlər sistemi – iki müsbət artikl və onların xüsusi işarənin olmaması - sıfır artikllə müəyyənləşir. Sıfır artiklin ingilis dilində görünməsi artikl kateqoriyasını başqa bir konseptual kateqoriyanın - ümumilik və təklilik kateqoriyasının ifadəsi ilə əlaqələndirməyə imkan verdi.

Summary

Mahmudova Shafagat Abdulla gizi

Article as a deictic element

This article discusses the role of the article as a deictic element in the formation of deixis. The article says that the article category in English was originally designed to additionally identify and emphasize nominative units - nouns - in speech. Historically, as is well known, this was associated with the weakening of the formal expression of the nominative categories of gender, number, and case used to separate nouns in Old English, following Indo-European and common Germanic traditions. The reduction of case endings, which also express the category of gender and number, the transition of grammatical meanings to the analytical method of

expression has led to the inclusion of words with a special deictic function - articles in the nominative group of nouns. In English, the conceptual category of general and individual receives its formal expression through the article category. The generalized definition of an object or concept, as in other Indo-European languages, is determined not only by the lexical meaning of the word and the context, but also by the system of words with deictic function - two positive articles and their lack of a special sign - zero article. The appearance of the zero article in English made it possible to associate the article category with the expression of another conceptual category - the category of commonality and singularity.

Резюме

Махмудова Шафагат Абдулла кызы

Артикл как дейктический элемент

В данной статье рассматривается роль артикля как дейктического элемента в формировании дейксиса. В статье говорится, что категория артиклей в английском языке изначально была предназначена для дополнительного выявления и подчеркивания номинативных единиц - существительных - в речи. Исторически, как известно, это было связано с ослаблением формального выражения номинативных категорий рода, числа и падежа, используемых для разделения существительных в древнеанглийском языке, следуя индоевропейской и общегерманской традициям. Сокращение падежных окончаний, которые также выражают категорию рода и числа, переход грамматических значений к аналитическому способу выражения привели к включению в номинативную группу существительных слов с особой дейктической функцией - артиклей. В английском языке концептуальная категория общего и индивидуального получает свое формальное выражение через категорию артикля. Обобщенное определение предмета или понятия, как и в других индоевропейских языках, определяется не только лексическим значением слова и контекстом, но и системой слов с дейктической функцией - двумя положительными артиклями и отсутствием у них специальный знак - нулевой артикль. Появление нулевого артикля в английском языке позволило связать категорию артикля с выражением другой концептуальной категории - категории общности и единичности.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Алпатов В.М. Лингвистическая концепция А.И.Смирницкого // Вопросы языкознания, 2004.-№5. – С.93-107.
- 2.Гуреев В.А. Языковой эгоцентризм в новых парадигмах знания // ВЯ, 2004, №2.
- 3.Долгина Е.А. Артиклевые формы имени существительного в ког-нитивно-грамматической категоризации современного английского языка: Автореф. дис. ... докт.филол.наук. – М. 2010.-55 с.
- 4.Есперсен О. Философия грамматики. /Пер. с англ. В.В.Пассека и С.П. Сафроновой. Под ред. и с пред. проф. Б.А.Ильиша [Текст]. М.: Изд-во Иностранной литературы, 1958, 408 с.
- 5.Кубрякова Е. С. К проблеме ментальных репрезентаций / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков //Вопросы когнитивной лингвистики. – 007. – № 4. – С. 8–16.
- 6.Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке. – 2-е изд., доп. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – С. 51-52.
- 7.Ожегов С.И. Словарь русского языка. – Изд 15-е. – М.: Русский язык, 1984. — 816 с.
- 8.Е. Тымчук. On the Cognitive Approach to Article Deixis in English. Lateum, 2008: Язык. Речь. Коммуникация. Культура. Материалы 9-й международной конференции Лингвистической ассоциации преподавателей английского языка МГУ им. М.В.Ломоносова. – М.: МАКС Пресс, 2008. – С. 32-41.
- 9.Christophersen P. The Articles. A Study of their Theory and Use in English.-L.: Oxford Univ. Press, 1939.-201 p.
- 10.Greene O. The Problem of the Article // English Teaching Forum, 1971.-Vol. 1, N 1-3.
- 11.Guillaume, Gustave. Language et science du langage. – Paris-Québec, 1964. – P. 143-183.
- 12.The Longman Dictionary of Contemporary English/ 4th ed. with Writing Assistant.-Harlow: Pearson Education Limited, 2005.
- 13.I.M. Magidova, E.V. Tymchuk. English Articles as Deictic Words.-M.: MAX Press, 2004. – P. 9.
- 14.The Compact Edition of the OED. – Oxford Univ.Press, 1980. Vol.1, p. 1088.

Rəyçi: filologiya elmləri doktoru, professor Fəxrəddin Veyselli